

La llum de la fe (III): L'amor que abraça el món. La creació, II

Després d'haver reflexionat sobre els relats de la creació, ens podem preguntar una vegada més: en quin sentit és racional parlar avui de creació?

14/11/2017

Que l'amor té un lloc central en la realitat resulta una idea bonica i inspiradora per a moltes persones. Però es tracta potser sovint d'una convicció nostàlgica: el món, es

diuen, seria un lloc millor si tots ens guiéssim per aquest principi.

L'experiència del mal, de les injustícies, de la imperfecció del món, sembla que fan de l'amor més un *ideal* a què tendir que la *base* sobre la qual s'aixecaria l'edifici mateix de la realitat. «En efecte, l'home modern creu que la qüestió de l'amor té poc a veure amb la veritat. L'amor es concep avui com una experiència que pertany al món dels sentiments volubles i no pas a la veritat».[1]

Per contrast, la fe cristiana reconeix en l'origen de l'univers un amor personal i infinitament creatiu, que ha arribat fins al punt d'entrar com un més en la seva creació, per salvar-la. «T'estimo amb un amor etern; per això t'he atret i et sóc fidel» (Jr 31,3). Moltes persones que treballen amb il·lusió per millorar el món reconeixen la grandesa d'aquesta visió de la realitat, però no poden

deixar de veure la idea d'un ésser personal i etern —un ésser que precedeix el món— com una cosa que al cap i a la fi respon a una manera de pensar «mítica i contrària al sistema»:[2] una cosa aliena a l'entramat racional que podem compartir, en la mesura que es basa en la nostra experiència comuna del món. Després d'haver reflexionat sobre els relats de la creació al *Gènesi*, ens podem preguntar ara, una vegada més: en quin sentit és racional parlar avui de creació?

On és Déu?

És freqüent sentir, fins i tot entre gent amb fe, la consideració que, mentre la ciència basa les seves afirmacions en proves segures, la idea de Déu es basaria en tradicions o suposicions no verificables. A primera vista, sembla difícil fer cap objecció a aquesta idea. Tanmateix, si es té en compte que «proves

segures» significa aquí «evidències empíriques», es comprèn que aquesta seguretat té un abast delimitat per la mateixa ciència, que deliberadament es concentra en els aspectes empírics i mesurables de la realitat. Aquesta decisió estratègica ha permès a la ciència créixer exponencialment, però implica també que el seu estudi no pot incloure tot l'espectre de la realitat, o no pot almenys descartar que aquest espectre sigui més ampli. D'altra banda, com tota disciplina —i això inclou també la teologia—, la ciència experimental té pressupostos que ella mateixa no pot demostrar. Un d'ells és *l'existència* de la realitat que estudia, que requereix necessàriament una reflexió racional d'un altre tipus. S'entén així que la revelació cristiana no qüestioni el mètode de la ciència ni els seus èxits evidents: en realitat, el precedeix i li obre horitzons més amplis.

Certament, la manera peculiar en què Déu es fa present al món el pot fer aparèixer de vegades com un gran absent. Escrivia sant Agustí: «No hi ha res més ocult i res més present que Ell; difícilment es troba on és i més difícilment on no és».[3] Aquesta paradoxa, aquest encreuament de si i no que sembla indicar un curtcircuit, parla en canvi de la necessitat d'obrir la racionalitat a un altre nivell.[4]

Déu no és una realitat com altres en aquest món, ni intervé necessàriament en els processos naturals de maneres empíricament verificables. Déu actua a un nivell molt més profund, i sosté el ser mateix de totes les coses, i fa que les coses *siguin*. Quan parla d'Ell, fins i tot per negar la seva existència, el llenguatge va sempre més enllà del marc de rigor propi de la ciència experimental, i s'insereix en un llenguatge diferent, que la ciència mateixa pressuposa, i que té també un rigor propi: el llenguatge filosòfic

o metafísic. Per això, el déu al qual es voldria obligar a revelar-se a través d'instruments d'observació científica no seria el veritable Déu, sinó una caricatura seva. I el veritable Déu no ve a interferir en la ciència, perquè se situa en un nivell de realitat anterior a la ciència mateixa. *Déu no hi cap, en les lleis de la física, perquè són més aviat les lleis de la física les que «cabem» en Ell.*[5]

L'aportació de la ciència ha estat determinant per fer l'home conscient de la immensitat de l'univers, de la seva evolució dinàmica; per comprendre les seves lleis, així com la trajectòria evolutiva, que forma una espècie de prehistòria biològica d'aparició de l'*homo sapiens* sobre la terra. Tanmateix, la ciència no pot explicar fins al final l'origen de l'univers, perquè aquest esdeveniment no enllaça dos «estats» de la mateixa realitat. Explicar la «lei» amb què s'ha passat del *no-res*

a la primera forma embrionària de l'univers està més enllà de les possibilitats de la ciència, perquè el *no-res* escapa a qualsevol representació científica. Tota teoria cosmològica assumeix una estructura espai-temporal com a punt de partida; i el *no-res* en sentit radical, és a dir, el *no-ser*, cau sempre fora d'aquesta estructura: el llindar que separa l'ésser i el *no-res* és metafísic. [6] S'entén per això que el diàleg entre la ciència i la teologia no és només desitjable sinó necessari, i que requereix la mediació de la filosofia, més que com un àrbitre per posar pau entre parts en litigi, com un interlocutor capaç de comprendre l'abast i les possibilitats de les dues disciplines.

Al cor del que és real

Fins i tot aproximant-se fins a l'origen mateix de l'univers, ja que la ciència es queda sempre *d'aquest*

costat de la realitat, dins de l'ésser. Són molts els científics que, quan identifiquen aquest llindar, s'adonen de la necessitat d'emprendre una reflexió filosòfica des de la qual és possible arribar a comprendre la necessitat d'un creador en l'origen de l'univers. «És, sens dubte, un gran llibre la mateixa bellesa de la creació. Contempla, mira, llegeix la seva part superior i la seva part inferior. Déu no va fer lletres de tinta, mitjançant les quals poguessis conèixer-lo: va posar davant dels teus ulls aquestes mateixes coses que va fer. Per què cerques una veu més potent? A tu clamen el cel i la terra: "Déu em va crear"». [7]

Tanmateix, la filosofia mateixa topa també amb preguntes límit: Per què l'ésser i no més aviat el no-res? Per què existeixo? En aquest sentit, la fe cristiana aporta «una imatge de Déu nova, més elevada que la que s'hauria pogut forjar mai i pensar la

raó filosòfica. Però la fe tampoc no contradiu la doctrina filosòfica de Déu; (...) la fe cristiana en Déu accepta per si mateix la doctrina filosòfica de Déu i la consuma».[8] Davant la pregunta sobre el perquè, del sentit últim de l'existència — pregunta que en algun moment de la vida esdevé decisiva per a tothom—, es fa el silenci. S'alça llavors la fe cristiana, i respon serenament: Déu era allà abans del món, va pensar en ell, i el va crear amb amor.

Aquesta senzilla afirmació produeix, en realitat, el contrari del que de vegades s'atribueix a la noció de creació: desmitifica l'univers. La comprensió del món com a creació de Déu és «la “il·lustració” decisiva de la història (...), la ruptura amb els temors que havien reprimat els homes. Significa l'alliberament de l'Univers per la raó, el reconeixement de la seva racionalitat i de la seva llibertat».[9] Malgrat que

la ciència és capaç de llegir una part important de la lògica interna de la naturalesa, una ciència sense Déu no alliberaria el món dels mites, perquè sempre quedarien inevitablement escletxes que s'omplirien amb altres explicacions.[10] No és possible, per l'autolimitació de la ciència al que és empíric, que cobreixi algun dia totes aquestes escletxes; i l'home tampoc no deixa de preguntar-se-les, perquè el fet mateix de fer-ho —com, fora d'això, l'exercici mateix de la ciència — mostra que transcendeix l'ordre del que és empíric. L'esperit humà, que es manifesta entre altres coses en el fet que cadascun de nosaltres percep la seva identitat davant el món, en el fet que ens preguntem per aquestes escletxes, i fins i tot que algú pugui considerar estúpid fer-se aquestes preguntes... tot això posa de manifest, fins i tot a una reflexió merament filosòfica, que nosaltres mateixos —fins i tot sent un microcosmos, que comparteix amb

l'univers els seus elements— som una mica més que un simple *món*.

La llibertat personal i l'autoconsciència, per les quals un es percep diferent del món, són per això també grans escletxes a través de les quals l'home pot sortir a la transcendència: parlen del Déu personal que és encara més radicalment diferent del món, i que el crea lliurement. I viceversa, en el reconeixement que la realitat té el seu origen en aquesta llibertat creadora es juga el reconeixement mateix de la llibertat humana i, per tant, de la dignitat de cada persona. [11] Aquest és un dels sentits fonamentals en els quals el *Gènesi* diu que «Déu va crear l'home a imatge seva» (*Gn* 1,27): nosaltres mateixos som un mirall en el qual es pot entreveure Déu. Per això el beat John Henry Newman identificava en la consciència «el nostre gran mestre interior de religió», [12] un «principi

de connexió entre la criatura i el creador».[13]

La fe en la creació, doncs, no ve a afegir des de fora el «món de l'esperit» al món material: més aviat afirma decididament que Déu abraça tot l'univers material. La intuïció poètica de Dante ho va expressar de manera immortal: «Déu és l'amor que mou el sol i les altres estrelles».

[14] Al cor del que és real hi ha Déu, i Déu *estima* el món, i a cada un:

«oberta la seva mà amb la clau de l'amor, van sorgir les criatures».[15]

Té gran profunditat teològica, en aquest sentit, un pensament recurrent en sant Josepmaria; a l'hora d'actuar, solia dir, aquesta és «la raó més sobrenatural: perquè ens dona la gana».[16]La llibertat i

l'amor, com la racionalitat del món, parlen de Déu. Per això, si sant Agustí reconeixia Déu en el llibre de la naturalesa, el trobava també en la intimitat de la seva ànima: «vet aquí

que tu eres dins meu i fora, i per fora et buscava (...). Vas cridar i vas clamar, i vas trencar la meva sordesa; vas brillar i vas resplendir, i vas foragitar la meva ceguera».[17]

El miracle del món

La realitat dels miracles respon a aquesta mateixa prioritat respecte al món de la llibertat, l'amor i la saviesa de Déu. Amb el seu peculiar estil paradoxal, deia Chesterton: «Si un home creu en la inalterabilitat de les lleis de la naturalesa, no pot creure en cap miracle de cap època. Si un home creu en una voluntat anterior a les lleis, pot creure en qualsevol miracle de qualsevol època».[18] Els tres evangelis sinòptics parlen d'un leprós que s'apropa a Jesús i li demana la curació. Jesús respon: «Ho vull, queda pur» (*Mt 8,3*). Déu cura aquell home perquè vol, de la mateixa manera que va crear el món, i ha creat a cada un, perquè vol, per

amor. Comentant el relat d'un altre miracle, la curació d'un cec, observava Benet XVI: «No és casualitat que el comentari conclusiu de la gent després del miracle recordi la valoració de la creació al començament del *Gènesi*: “Tot ho ha fet bé” (*Mc* 7,37). A l'acció guaridora de Jesús entra clarament l'oració, amb la seva mirada cap al cel. La força que va curar el sordmut va ser provocada certament per la compassió cap a ell, però prové del fet que recorre al Pare. S'entrecreuen aquestes dues relacions: la relació humana de compassió cap a l'home, que entra en la relació amb Déu, i així es converteix en curació».[19]

Els miracles, doncs, no són excepcions que posen en qüestió la solidesa i la racionalitat del món, sinó que apunten a l'arrel mateixa d'aquesta solidesa: posen de manifest el veritable miracle, que és l'existència mateixa de l'univers i de

la vida; el veritable miracle — *miraculum*, una cosa davant la qual només es pot tenir admiració— és la creació de Déu. L'obertura de la raó a aquest *inici dels inicis* no només fa raonables els miracles, sinó que fa raonable, sobre tot, el món mateix. «La uniformitat i la generalitat de les lleis naturals (...) porten a pensar que la naturalesa en té prou amb si mateixa. I, tanmateix, no hi ha solució de continuïtat entre la creació i l'esdeveniment més habitual i banal. El miracle intervé per convèncer-nos d'això».[20]

Es diu de vegades que «vivim de miracle» per referir-nos a les maneres sorprenents en què es resolen certs problemes o perills. En realitat, l'expressió recull una veritat radical: cada instant de la nostra vida ordinària es desenvolupa enmig del miracle d'un món que existeix per amor. «Cada un de nosaltres, cada home i cada dona, és un miracle de

Déu, és volgut per ell i és conegut personalment per ell».[21] Com deia sant Pau als qui l'escoltaven a l'Areòpag d'Atenes, «en ell vivim, ens movem i som» (*Hch* 17,28). Per això, «per a la tradició jueu-cristiana, dir “creació” és més que dir naturalesa, perquè té a veure amb un projecte de l'amor de Déu on cada criatura té un valor i un significat».[22]

«Et dono les gràcies perquè m'has fet tan admirable» (*Sal* 139,14): la fe en la creació es xifra en una profunda actitud d'agraïment. Malgrat el dolor i el mal presents al món, la realitat sencera —i, en especial, la mateixa existència i la dels qui ens envolten— apareix com una promesa de felicitat: «Oh, tots els assedegats, veniu a l'aigua! Veniu els qui no teniu diners! (...) Compreu i mengeu, veniu i compreu llet i vi sense diners, sense pagar res» (*Is* 55,1). L'home se

sap inermes —perquè realment ho és—, però destinatari d'una generositat infinita que el crida a viure, i a viure per sempre. Sant Ireneu ho va sintetitzar en una màxima cèlebre: «La glòria de Déu és l'home viu, i la vida de l'home és la visió de Déu».

[23] Des d'aquesta mirada, la vida no és una simple lluita per l'èxit o per la supervivència, ni tan sols en les condicions més extremes: és espai per a l'agraïment, per a l'adoració, en la qual l'home troba el seu veritable descans.[24] «Quina meravellosa certesa és que la vida de cada persona no es perd en un desesperant caos, en un món regit per la pura casualitat o per cicles que es repeteixen sense sentit! El Creador pot dir a cadascun de nosaltres: “Abans que et formessis en el si de la teva mare, jo et coneixia” (*Jr* 1,5). Vam ser concebuts al cor de Déu i per això “cadascun de nosaltres és el fruit d'un pensament de Déu. Cadascun de nosaltres és volgut, cada

un és estimat, cada un és necessari”». [25]

Marco Vanzini / Carles Ayxelá

Lectures per aprofundir

Catecisme de l'Església Catòlica, nn. 279-324.

Francesc, Enc. *Laudato si'* capítol II, “L'evangeli de la creació” (nn. 62-100)

Benet XVI, Audiència, 6-II-2013;
Audiència, 9-XI-2005

– Homilia en la Vigília Pasqual, 23-IV-2011; Homilia en la Vigília Pasqual, 7-IV-2012.

– Missatge al Meeting de Rimini, 10-VIII-2012.

– Discurs a la Pontifícia Acadèmia de les Ciències, 31-X-2008.

– Discurs a la Universitat de Ratisbona, 12-IX-2006.

Joan Pau II, Catequesi sobre la creació, 8-I-1986 – 23-IV-1986.

– *Memoria ie identidat*, Planeta, Barcelona 2005.

Artigas, M.; Turbón, D. *Origen del hombre. Ciencia, filosofía y religión*, Eunsa, Pamplona, 2007.

Chesterton, G. K. *Santo Tomás de Aquino*, Rialp, Madrid, 2016 (*On Saint Thomas Aquinas*).

Guardini, R. *El principio de las cosas: Meditaciones sobre los tres primeros capítulos del Génesis*, publicat a *Meditaciones Teológicas*, Cristiandad, Madrid, 1965, 13-113. (*Der Anfang der Dinge [Meditationen über Genesis, Kapitel 1-3]*).

– “El ojo y el conocimiento religioso”, en *Los sentidos y el conocimiento*

religioso, Cristiandad, Madrid, 1965, 21-48. (“Das Auge und die religiöse Erkenntnis”).

– *La aceptación de sí mismo*. Lumen, Buenos Aires 2016; Cristiandad, Madrid, 1962 (*Die Annahme seiner selbst*).

Kehl, M. *La creación*, Sal Terrae, Bilbao, 2011 (*Schöpfung: Warum es uns gibt*).

Marmelada, C.; Palafox, E.; Llano, A. *En busca de nuestros orígenes. Biología y trascendencia del hombre a la luz de los últimos descubrimientos*, Rialp, Madrid, 2017.

Maspero, G.; O’Callaghan, P. *Creatore perché Padre. Introduzione all’ontologia del dono*, Cantagalli, Siena, 2012.

Polkinghorne, J. Science and Theology, Parallelisms, a Tanzella-Nitti, G. i Strumia, A. (eds.),

Interdisciplinary Encyclopedia of Religion and Science, www.inters.org.

Ratzinger, J. *Progetto di Dio. Meditazioni sulla creazione e la Chiesa*, Marcianum Press, Venecia, 2012 (*Gottes Projekt. Nachdenken über Schöpfung und Kirche*).

– *Creación y pecado*, Eunsa, Pamplona, 2005 = *En el principio creó Dios* [inclou la conferencia *Consecuencias de la fe en la creación*], Edicep, València, 2008 (*Im Anfang schuf Gott. Vier Münchener Fastenpredigten über Schöpfung und Fall. Konsequenzen des Schöpfungsglaubens*).

– *Dios y el mundo. Creer y vivir en nuestra época*, Random House Mondadori, Barcelona, 2002, pàg. 106-136 (*Gott und die Welt. Glauben und Leben in unserer Zeit*).

Sanz, S. [La creación](http://www.opusdei.org), en www.opusdei.org.

Tanzella-Nitti, G. Creation, a
Tanzella-Nitti, G. i Strumia, A. (eds.),
*Interdisciplinary Encyclopedia of
Religion and Science*, www.inters.org.

[1] Francesc, Enc. *Lumen Fidei* (29-
VI-2013), 27.

[2] J. Ratzinger, *La fiesta de la fe*,
Desclée, Bilbao, 1999, 25.

[3] Sant Agustí, *De quantitate animae*,
34, 77.

[4] És en aquest sentit que Benet XVI
va parlar de «la valentia per obrir-se
a l'amplitud de la raó» (*Discurs a la
Universitat de Ratisbona*, 12-IX-2006).

[5] «Albert Einstein va dir que en les
lleis de la naturalesa “es revela una
raó tan superior que tota la
racionalitat del pensament i de les
ordenacions humanes és, en
comparació, un reflex absolutament
insignificant” (...). Un primer camí,
per tant, que condueix al

descobriments de Déu és contemplar la creació amb ulls atents» (Benet XVI, Audiència, 14-XI-2012).

[6] En aquest sentit, explica sant Tomàs d'Aquino que per treure l'ésser del no-res cal una «potència infinita» (cf. *Summa Theologica* I, q. 45, 5, ad 3): una capacitat que no pot ser comunicada a cap criatura, precisament perquè —com podem percebre en la nostra existència mateixa— les criatures són contingents, és a dir, podrien no haver estat mai (*Summa Theologica* I, q. 104, 1)

[7] Sant Agustí, *Sermón* 68, 6.

[8] J. Ratzinger, *El Dios de la fe y el Dios de los filósofos*, Encuentro, Barcelona, 2007, 13.

[9] J. Ratzinger, *Creación y pecado*, Eunsa, Pamplona, 2005, 37.

[10] Són molts els científics que així ho entenen; n'hi hagi prou amb esmentar Einstein, que, des d'una idea peculiar de Déu, va arribar a dir que «la ciència sense la religió és coixa; la religió sense la ciència és cega» (*Pensieri, idee, opinioni [1934-1950]*, Newton Compton, Roma, 1996, p. 29); i Georges Lemaître, sacerdot i físic, que va posar les bases del que més endavant es diria, al principi amb ironia, i després més seriosament, el *Big Bang*.

[11] Cf. J. Ratzinger, *La fiesta de la fe*, 25-26: «Si, partint de la realitat, la personalitat no és possible o no existeix, tampoc no pot existir a cap altre lloc. La llibertat o és possible partint del fonament de la realitat o bé no existeix».

[12] Beato John Henry Newman, *An Essay in Aid of a Grammar of Assent*, Longmans Green and Co, Londres, 1903, 389.

[13] *Ibidem*, 117.

[14] «L'amor che move il sole e l'altre stelle» (Dante, *Commedia. Paradiso*, XXXIII, 145).

[15] Sant Tomàs d'Aquino, *Commentum in secundum librum Sententiarum*, Prologus (citat al *Catecisme de l'Església Catòlica*, 293).

[16] Sant Josep maria, *Es Cristo que pasa*, 184.

[17] Sant Agustí, *Confesiones*, X, 27, 38.

[18] G. K. Chesterton, *Orthodoxy*, Nova York, Dover, 2012, 67.

[19] Benet XVI, Audiència general, 14-XII-2011.

[20] J. Guitton, *Le temps et l'éternité chez Plotin et saint Augustin*, Aubier, París, 1955, 176-177.

[21] Benet XVI, Audiència general, 23-V-2012.

[22] Francesc, *Laudato si'* , 76.

[23] Sant Ireneu, *Adversus haereses*, 4, 20, 7 (citat al *Catecisme de l'Església Catòlica*, 294).

[24] Cf. *Catecisme de l'Església Catòlica*, 347. Creació, miracle, adoració, agraïment... No és casual que aquests motius convergeixin en el misteri eucarístic: «L'Eucaristia uneix el cel i la terra, abraça i penetra tot el que s'ha creat. El món que va sortir de les mans de Déu torna hi torna en adoració plena i feliç» (Francesc, *Laudato si'* , 236).

[25] Francesc, *Laudato si'* , 65; cf. Benet XVI, Homilia en el solemne inici del ministeri petrí (24-IV-2005).

pdf | document generat
automàticament des de [https://
opusdei.org/ca/article/lamor-que-
abraça-el-mon-la-creacio-ii/](https://opusdei.org/ca/article/lamor-que-abraca-el-mon-la-creacio-ii/) (05/04/2025)